

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора **Ребрової Олени Євгенівни**
на кваліфікаційну наукову працю **Ма Ши**
**«Методика формування системного уявлення про національну
музичну культуру в майбутніх учителів музичного мистецтва»**,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність дослідження Ма Ши зумовлена тим, що в складні часи геополітичних викликів, загострюються проблеми національної ідентичності, і питання національних цінностей, культури, їх збереження привертають увагу не лише науковців, а й суспільства в цілому. З іншого погляду, державницька політики визначає роль і зміст освітньої галузі у будь-якій країні світу також звертає увагу на культурні традиції і цінності, які передаються від покоління до покоління. Не виключенням є Україна і Китай.

У зазначеній проблемі дослідник визначає певні суперечності, які спонукають до наукової рефлексії такого феномена як системне уявлення про національну музичну культуру. На думка дослідника, національна музична культура дуже складне явище, яке потребує наукового системного підходу. І вже осмислення цієї системи зумовлює якість сформованості про її уявлення в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Оцінюючи науковий апарат дослідження вкажемо на його коректне визначення та формулювання. Відповідно до мети поставлено на розв'язання чотири комплексних завдання, які гармонійно поєднують теоретичне дослідження, осмислення методології та методики та експериментальну перевірку запропонованих педагогічних новацій у формуванні системного уявлення про національну музичну культуру майбутніх учителів музичного мистецтва».

На думка дослідника, національна музична культура дуже складне явище, яке потребує наукового системного підходу. І вже осмислення цієї системи зумовлює якість сформованості про її уявлення в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Автором винайдено принцип, що дозволяє систематизувати цей феномен – принцип жанрового моделювання. Отже, у дослідженні національна музична культура визначена як система базових галузей та відповідних жанрів музичної практики, що функціонує в умовних межах певної національної культури.

Визначено модель національної музичної культури надає змогу конкретизувати практичні аспекти формування системного уявлення про національну музичну культуру в майбутніх учителів музичного мистецтва. Зокрема до моделі віднесено: 1) *традиція народного мистецтва, фольклор великих і малих народів, що входять до складу нації*; 2) *релігійна музична практика*; 3) *практика світського концертного професійного та аматорського музикування*; 4) *масово-популярна музика, що існує за принципами серійного виробництва*. Далі принцип жанрового моделювання конкретизує наскрізні комплексні властивості, які притаманні визначеним

напрямам в цілому. Це: а) репрезентативними артефактами; б) значущими персонами; в) мовою та стилями; в) музичним матеріалом (властивостями інструментів і вокальних манер). Отже, така модельна конструкція забезпечує системну узгодженість усіх аспектів національної музичної культури та зумовлює актуальність формування й відповідного системного уявлення про неї у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розв'язанню першого завдання дослідник присвячує перший розділ і показує різні аспекти проблеми: з феноменологічного до мистецько-освітнього.

Безпосередньо сутності та структурі ключового феномену «системне уявлення про національну культуру майбутніх учителів музичного мистецтва» дослідник присвячує другий розділ. У межах другого розділу також представлено обґрунтування методології і методики формування зазначеного феномена. У дослідженні системне уявлення про національну музичну культуру майбутнього вчителя музичного мистецтва представлено як «...складну особистісну когнітивно-психологічну властивість індивіда, яка нерозривно поєднує три компоненти: *емпіричні знання* (звукові, зорові, моторні гешталти, накопичені індивідом в процесі набуття досвіду сприйняття чи відтворення артефактів національної музичної культури; а також певні практичні уміння, знання «як зробити»), *теоретичні знання* (поняття і судження, у тому числі фактологічні знання щодо феноменів національної музичної культури) і *художньо-естетичні відношення* (відповідні конкретній національній культурі образно-сміслові реакції та естетичні судження особистості щодо відомих їй артефактів мистецтва). Отже, сутність феномену вже відбиває його структуру. Таке визначення ґрунтується на поєднанні сутності системи національної музичної культури та на тих практичних аспектах і компетентнісних вимогах щодо підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, які забезпечують його здатність до розповсюдження, збереження і екстраполяції цінностей національної музичної культури в освітній простір.

Заслуговує на увагу розроблені педагогічні умови, що було конкретизовано в межах третього завдання дослідження. Орієнтуючись на системний, культурологічний, діяльнісний та герменевтичний підходи, які в науковому дискурсі достатньо розроблені, дослідник слушно застосовує їх потенціал для розробки педагогічних умов: а) педагогічне стимулювання шанобливого ставлення студентів до кожної національної музичної культури, недопущення проявів культурної інтолерантності; б) стимулювання у студентів педагогічної рефлексії щодо методів, форм умов і результатів процесу формування системного уявлення про НМК; в) віддання переваги музичним творам світської та релігійної композиторської музики, які пов'язані з фольклором і відображають специфіку художньо-образного мислення суб'єктів даної національної музичної культури; г) створення можливостей для безпосереднього спілкування студентів з носіями різних національних музичних культур, для спільного музикування з ними; д) забезпечення технічних можливостей використання мультимедійної техніки і комп'ютерних

засобів звукового синтезу для заохочення студентів до засвоєння елементів НМК в експериментальній творчій діяльності; є) впровадження в навчальний процес спеціального курсу «Музичні культури народів світу», метою якого є оснащення майбутніх учителів музичного мистецтва комплексом методів, спрямованих на формування системного уявлення про музичну культуру.

Четверте завдання безпосередньо розкривало зміст та процедуру експериментальної перевірки запропонованої методики. У змісті третього розділу дисертації представлено зміст, процедура, методичний інструментарій та результати діагностичного зрізу (констатувальний експеримент) та опрацювання пропонуваніх педагогічних умов і методів формування системного уявлення про національну музичну культуру майбутніх учителів музичного мистецтва.

На схвальну оцінку заслуговою розроблений критеріальний апарат, зокрема показники, які повністю відповідають за своїм функціоналом та навіть формулюванням досліджуваніх компонентам складного утворення. Так *ейдичний критерій* має такі показники як: обсяг релевантних гештальтів НМК в оперативному розпорядженні індивіда; рівень системної узгодженості емпіричних знань про НМК; гностичний критерій має такі показники: обсяг ключових понять і коректних суджень щодо НМК; рівень системної узгодженості теоретичних знань щодо НМК; аксеологічний має такі показники: здатність до диференціації і розуміння естетичних і художньо-образних модальностей; рівень системної узгодженості художньо-естетичних відношень.

Критерії та показники дозволили встановити якісні та кількісні характеристики досліджуваного феномена відповідно до його структурних компонентів: низький (профанний), середній (обізнаний) та високий (професійний).

Експериментальна методика перевірялася за етапами: *тезавраційним та інтеграційним*. Відповідно до кожного етапу в змісті дисертації розкриваються не лише методи, а й наводяться конкретні приклади творів, композиторів різних держав, представників різних культур, зокрема України та Іспанії (Європа), Китаю і Туреччини (Азія), США і Бразилії (Америка), Конго (Африка) та Індонезії (Океанія).

Представлено й цікаві методи: «занурення в культуру», крос-культурного аналізу, опорних знаків, дидактичні гри («Поліглоти», «Апологія мистецтва»), розробка ментальних мап на основі жанрового моделювання культури; інтерактивна форма «Гра в перлини», що спрямована на розвиток асоціативного мислення на основі інтерпретації знаків.

Останній діагностичний зріз засвідчив ефективність запроваджених педагогічних умов та методів.

Дискусійні положення та зауваги до змісту дисертації:

1.В обґрунтуванні своєї методики Ма Ши опирається переважно на фундаментальні роботи українських філософів, психологів, культурологів і педагогів. Також осмислюються важливі праці авторитетних західноєвропейських вчених, таких як Генрі Бесселер, Карл Дальхауз, Бела

Банаті, Цветан Тодоров, Гаррі Тріандіс та ін. Набагато меншої уваги удостоєні праці китайських учених, хоча саме в Китаї національні музичні традиції вивчають дуже глибоко і ретельно. І не тільки вивчаються теоретично, але стають предметом практичного піклування з боку держави і представників освіти.

2. Оформлення тексту дисертації має певні огріхи: автор нумерує висновки до кожного з розділів роботи, хоча висновки не є підрозділами; список використаних джерел пронумеровано, цього можна було не робити; застосування аббревіатури НМК вводиться постійно, цілеспрямовано, отже варто було це позначити одразу після титульного листа як перелік скорочень; додатки не номіновані. Вони є цікавими, яскравими, разом з тим, не показано їх відповідність певному підрозділу. Модель методики формування системного уявлення про національну музичну культуру в майбутніх учителів музичного мистецтва варто було подати в основному тексті дисертації після теоретичного обґрунтування її складників.

Зроблені зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам.

Дисертація Ма Ши «Методика формування системного уявлення про національну музичну культуру в майбутніх учителів музичного мистецтва», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) є актуальним, оригінальним і завершеним дослідженням, в якому розв'язано усі поставлені завдання та досягнуто мету, що повною мірою доводить наукову новизну, теоретичну і практичну значущість положень та обґрунтованих результатів дисертаційного дослідження.

Ма Ши продемонстрував володіння методологією наукової діяльності та спроможність продукувати результати дослідження в освітній процес закладів вищої освіти України і Китаю.

За своїм змістом та отриманими результатами рецензована кваліфікаційна наукова праця відповідає чинним вимогам п.п.6,7,8,11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Ма Ши, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Рецензент

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри музичного
мистецтва і хореографії
ДЗ «Південноукраїнський національний
Педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

О.Є. Реброва

